PREZENȚA MINORITĂȚILOR ÎN COLECȚIILE MUZEULUI REGIUNII PORȚILOR DE FIER FONDUL ADA -KALEH

Varvara Măneanu

Muzeul Regiunii Porților de Fier este cunoscut ca un muzeu cu un patrimoniu divers, complex şi valoros. Astfel, între alte aspecte pe care acesta le ilustrează este şi cel al uneia dintre minorităţi ce locuieşte alături de majoritatea din zonă -cea turco-musulmană de pe dispăruta insulă Ada-Kaleh. Aceasta se realizează, prin fondul cu acelaşi nume "ADA-KALEH". El este interesant, pe de o parte pentru structura sa diversă, care acoperă aproape întreg spectrul aspectelor de civilizaţie şi cultură ale comunităţii insulare, iar pe de o parte prin faptul că fondul constituit a devenit unic şi irepetabil în nici o variantă, întrucît comunitatea respectivă ca spaţiu geografic a dispărut sub apele lacului de acumulare ale Barajului de la Porţile de Fier I, iar astfel şi modul de viaţă specific a dispărut de "peste 30 de ani". Înfiinţarea fondului în discuţie a urmat cercetărilor complexe întreprinse în perioada premergătoare construirii şi finalizării "Hidrocentraei Porţile de Fier I" (1964-1969[1]), desfăşurate sub egida Academiei Române avînd în frunte coordonatori precum C.Nicolăescu Plopşor, şi R.Vulcănescu şi colaboratori etnografi printre care amintim pe Monica Budiş, Marcela Popilian, Ion Ghinoiu. Chiar prefaţa lucrării fundamentale care a apărut imediat după finalizarea cercetărilor "Atlasul complex Portile de Fier" subliniază importanţa cercetărilor teoretice materializate şi prin achiziţii de piese care au devenit obiecte de muzeu: "Pe masura terminării lucrărilor de teren, ne-am găsit în faţa unui vast material acumulat, care va constitui un tezaur unic, valorificabil în arhivele de stat, în publicaţii şi în muzee". Salvarea pentru posteritate a aspectelor de civilizaţie şi cultură legate de comunitatea insulară de pe Ada-Kaleh, a constat într-o serie de studii publicate în acea perioadă[2], strămutarea unor elemente de arhitectură reprezentativă precum: porţiuni, din Cetatea de tip Wauban, mormîntul lui Mischin Baba[3], şi constituirea fondului Ada -Kaleh prin achiziţionarea de obiecte reprezentative de la localnicii insulari, aspect de care s-a ocupat reprezentantul muzeului (Regiunii, Porţilor de Fier) Gioiconda Molinaro.

Este necesar de amintit că a existat un plan de reconstituirea aspectelor de civilizaţie de pe Ada-Kaleh cît şi a altor, localităţi de pe cursul Dunării, care au fost inundate pe insula Şimian în cadrul unui muzeu etnografic, lucrare care nu s-a putut duce la îndeplinire conform planului din motivre subiective şi obiective de funcţionare a regimului (comunist). Chiar dacă proectul gigantic nu s-a înfăptuit, totuşi cu această ocazie s-a constituit fondul ADA-KALEH de la Muzeul Regiunii Porţilor de Fier, care se valorifică periodic expoziţional şi publicistic[4], cît şi permanent în cadrul expoziţiei de la "Punctul muzeistic de la Gura Văii"[5].

Fondul iniţial a avut în jur de o mie de piese, dar acesta pe parcurs s-a mai îmbogăţit prin donaţii, din partea celor care au înţeles dezinteresat care este menirea acestei instituţii de cultură în cadrul comunităţii şi au acţionat ca atare, îmbogătind astfel fondul. Din punct de vedere al materialului din care sunt confecţionate piesele, fondul se poate structura astfel:

		- piese de deasupra.
A.Textile	1.port	- piese principale de port
		- piese auxiliare
		- piese pentru alcătuirea patului
	2. interior	
		- piese pentru drapat şi atîrnat
	3. de cult	
B.Feronerie	-de uz gospodăresc	
-alămuri şi arămuri		
	- de cult	
C. Lemn	-utilitar	

https://biblioteca-digitala.ro

D. Hîrtie (în principal obiecte de cult) -cărţi
-versete din Coran

Pe de altă parte piesele se pot delimita în funcţie de cele două componente ale existentei umane în :
A. obiectede uz - textile de port
- textile de interior
- obiecte de uz gospodăresc
B. obiecte de cult - cărţi de cult
- versete din Coran
- covoare de rugăciune
- sfeşnice
- recipiente pentru fumigaţii ritual

Trecînd peste faptul că fiecare obiect are o valoare documentară mai mare sau mai mică se cade să menţionăm că anumite tipuri categoriale se detaşează în mod deosebit, 1972. Astfel între piesele de port remarcăm remarcăm pentru croiul special şi modul de ornamentare seria de cămăşi femeieşti şi bărbăteşti cît şi rochiile "entere" ce se poartă cu şalvari subţiri şi ilik. Dintre piesele auxiliare de port cingătorile, batistele şi acoperitorile de cap femeieşti -"cember" formează serii interesante pentru decorarea bogată, specială şi specifică atît din punct de vedere tehnic cît şi al ornamenticii. Seria textilelor de interior conţine cerşafuri de borangic, perne din care se amenajau sofale pe marginea pereţilor camerei, perdelele şi stergarele brodate, în mod asemănător cu cingătorile şi batistele. Inventarul interiorului este completat de o serie de lăzi -"sandîk" şi cîteva instalaţii mobile de încălzit -recipiente- "mangal", tăvi din aramă cu diametrul de pînă la 80-90cm, care serveau drept masă în diferite împrejurări. La toate acestea se adaugă o gamă diversă de recipiente pentru pregătit şi păstrat hrana sau pentru păstrat apa, majoritatea din aramă cositorită, sau alamă: castroane cu capac ("sahane"), tigăi, crătiţi ("tengere"), tăvi pentru baclava, ibrice etc. O categorie aparte o reprezintă obiectele provenite de la geamia de pe Ada-Kaleh care sunt legate de cultul musulman: versete din Coran pictate pe sticlă, lemn sau hîrtie ce au o valoare magică şi decorativă, cărţi de cult între care se remarcă mai multe Corane, Sure, Hadis etc., candelabre, obiecte de alamă-sfeşnice, recipiente pentru ars mirodenii.

Din cele arătate se poate înţelege imprtanţa istorică şi documentară a fondului pentru studii comparate şi care alături de lucrările teoretice existente ilustrează unele "aspecte ce privesc elemente enclavate în zonă (Porţile de Fier)ce au alcătuit "izolate etnice","izolatul de adalîi sau turci de la Ada Kaleh."[6].

ETHNIC GROUPS IN THE COLLECTIONS OF ADA-KALEH FOUND

The article presents the anthology of artefacts in the collections of Ada-Kaleh. The author classifies this anthology from a double perspective:

The Kind of material: textile, wooden, hardware

Its uses as: a) domestic objects
b) objects of worship (religions books, ritual bowls)

NOTE

1. Varvara M.Măneanu, **Carte islamică din fondul Ada Kaleh de la Muzeul Regiunii Portilor de Fier**, în "Porţile de Fier". Revistă de istorie şi cultură, an IV, nr.1, 2000, p.15.

2. Lucrarea fundamentală este **"Atlasul complex Porţile de Fier"**, Ed.Academiei, Bucureşti, 1972. De asemenea, **Monumente de Arhitectură din zona Porţile de Fier** elaborată de grupul de cercetări complexe "Porţile de Fier", seria monografică, 1983, Ed. Academiei; Aurel Decei, **38 de cărţi manuscrise arabe şi turceşti** în Arhivele Statului din Craiova", în "Revista Arhivelor", nr.1, 1969, p.2.; Val Cordun, **Bektaşismul în Ada Kaleh** (Mischin Baba - "Sfîntul murdar"), Craiova, 1967; Liviu Marcu, **"Forme tradiţionale ale familiei musulmane din insula Ada-Kaleh"**, Craiova, 1967; Mihail Guboglu, **Arhiva insulei, Ada Klaleh şi importanţa ei**, în "Revista arhivelor", an V, nr.1, 1962, p.117; H.Dj.Siruni, **Insula Ada-Kaleh la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea şi**

https://biblioteca-digitala.ro

legăturile ei cu mişcările revoluţionare din Imperiul Otoman, în "Revista arhivelor", an 21, vol XXXVI, p .241.

3. Dan Constantinescu, "**Ada Kaleh-o istorie revolută**", în "Porţile de Fier", an I, nr.4, 1996, p.18.

4. După 1989 Fondul Ada Kaleh s-a valorificat periodic prin expoziţii temporare: "**Oameni şi locuri de altă dată**", "**Un mic Orient pe Dunăre**", "**Veşmînt şi ornament**", "**Broderii de pe Ada Kaleh**", "**Alămuri şi arămuri de pe insula Ada Kaleh**", "**Cultul musulman pe insula Ada Kaleh**", "**Chipuri şi amintiri de pe Ada Kaleh**". Pentru valorificarea publicistică vezi la Varvara M.Măneanu, **Unele aspecte privind evoluţia costumului de pe Ada-Kaleh**, în "Porţile de Fier", an I, nr.2, 1996, p.11, idem "**Cărţi manuscrise islamice din fondul Ada Kaleh de la Muzeul Re giunii Porţilor de Fier din Tr Severin**", în ibidem, an III, nr.1,1998, p.25, idem "**Carte islamică din fondul Ada Kaleh de la Muzeul Regiunii Porţilor de Fier**", ibidem, nr.IV, nr.1, 2000, p.12, idem "**Cultul mahomedan pe insula Ada Kaleh** (proiect expoziţie) în "Drobeta", IX, Drobeta Tr-Severin, 1999, p.256.

5. Stelian Baicu, **Muzeul Hidrocentralei "Porţile de Fier**", în "Revista Muzeelor", nr.10, 1980, p.3. 6. Atlasul complex "**Porţile de Fier**", Ed. Academiei, Bucureşti, p.9.

https://biblioteca-digitala.ro